

Πανδημίες που έγραψαν ιστορία

Μαριάννα Καραμάνου, MD

*Καθηγήτρια Επιστημολογίας, Ιστορίας και Ηθικής της Ιατρικής
Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ*

History of deadly plagues, epidemics and global pandemics

Major outbreaks

● 1 million or more deaths* ● Less than 1 million

Before 1300

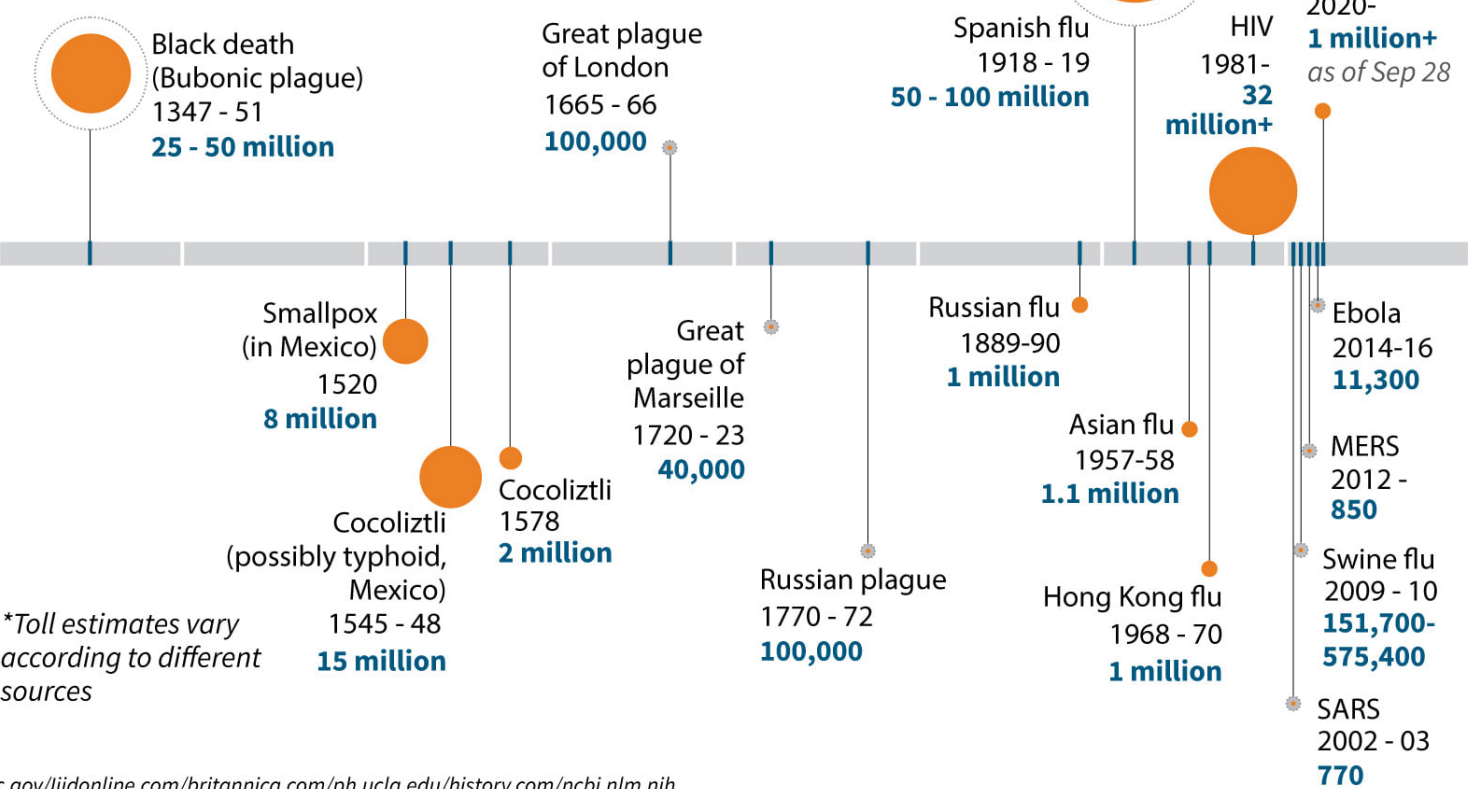
Plague of Athens
430 BC
Estimated deaths:
100,000

Antonine plague
165 - 180
3.5 - 7 million

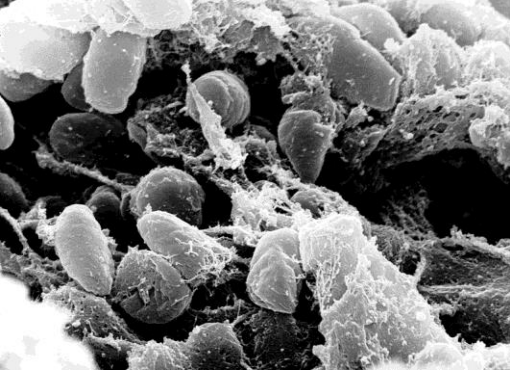
Japanese smallpox
735 - 737
1 million

Plague of Justinian
541 - 542
25 - 100 million

After 1300

Η Πανούκλα

Yersinia pestis ή *Pasteurella pestis*

απομονώθηκε το 1894 στο
Χονγκ-Κονγκ από τον Γάλλο-
Ελβετό μικροβιολόγο
Alexandre-Emile-Jean Yersin
(1863-1943).

Lat *.pestis* = θεομηνία

Η πανούκλα είναι η αρρώστια που ανέκαθεν
σκόρπιζε τον τρόμο
Jean de La Fontaine (1621-1695)

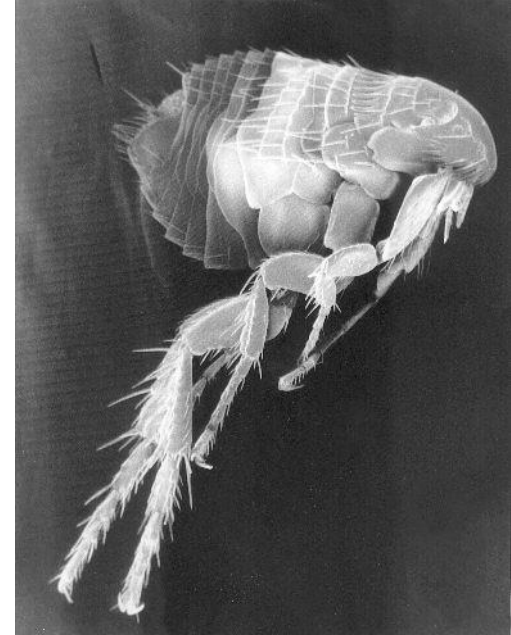
Résumé de nos connaissances, de 1894 à 1904, sur le rôle
des ectoparasites dans la transmission de la peste.

1° TRAVAUX DE P. L. SIMOND

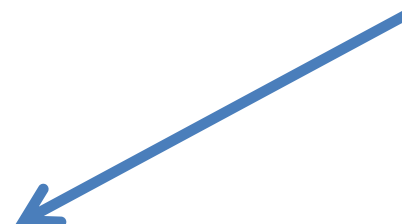
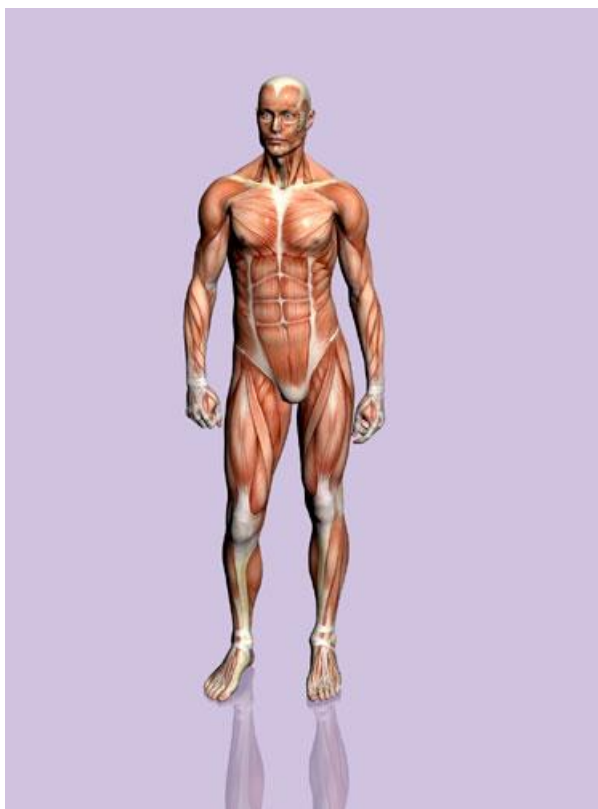
A. YERSIN venait à peine d'isoler chez l'homme et le rat le bacille de
la peste (fig. 1), affirmant ainsi la relation entre l'épizootie et l'épidé-
mie, que la possibilité de sa transmission par des insectes était admise
par plusieurs observateurs. YERSIN, HANKIN, NUTTAL, trouvent du

Fig. 1. — Le docteur YERSIN devant sa paillotte-laboratoire où il découvrit
le bacille de la peste. Hong-Kong, 1894.

Η νόσος μεταδίδεται
στον άνθρωπο από το
τσίμπημα ψύλλων που
παρασιτούν σε άρρωστο
μαύρο αρουραίο.

Bubonic plague

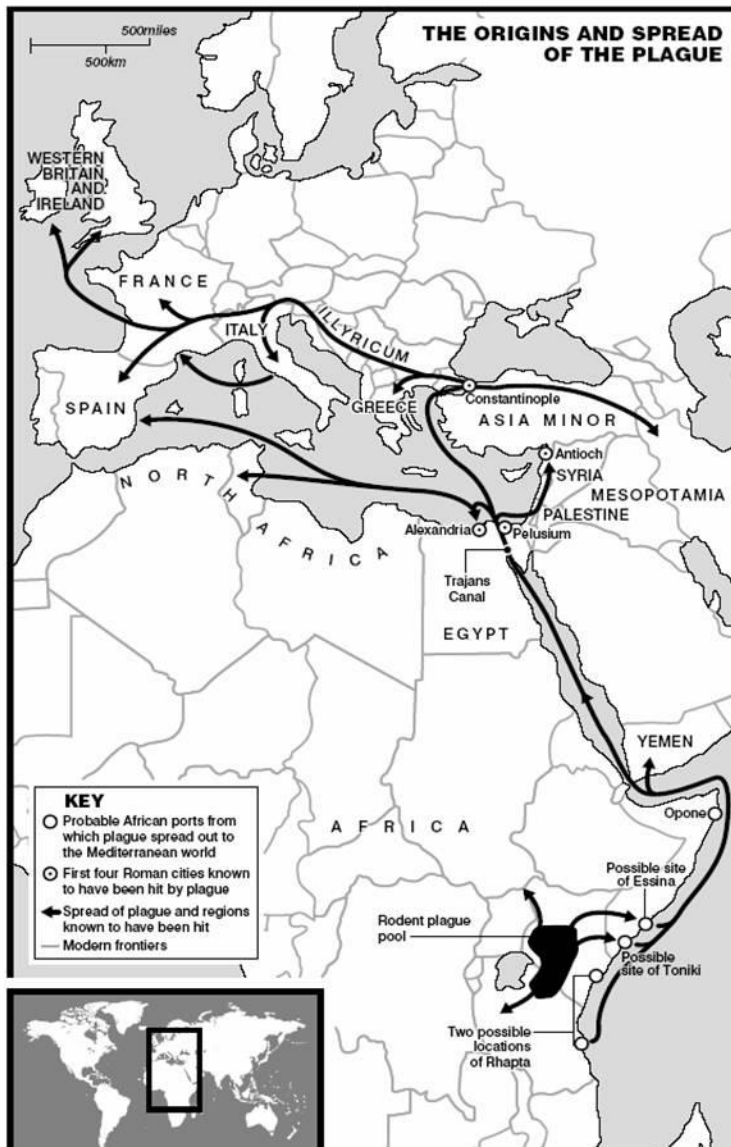
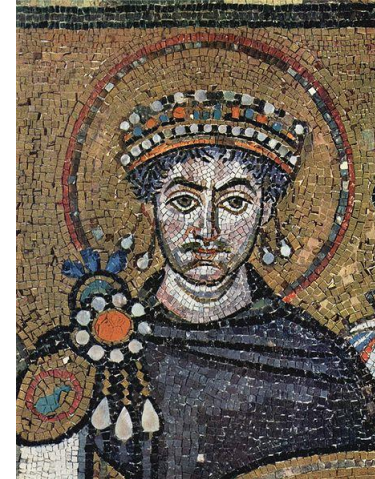
Septicemic plague

Pneumonic plague

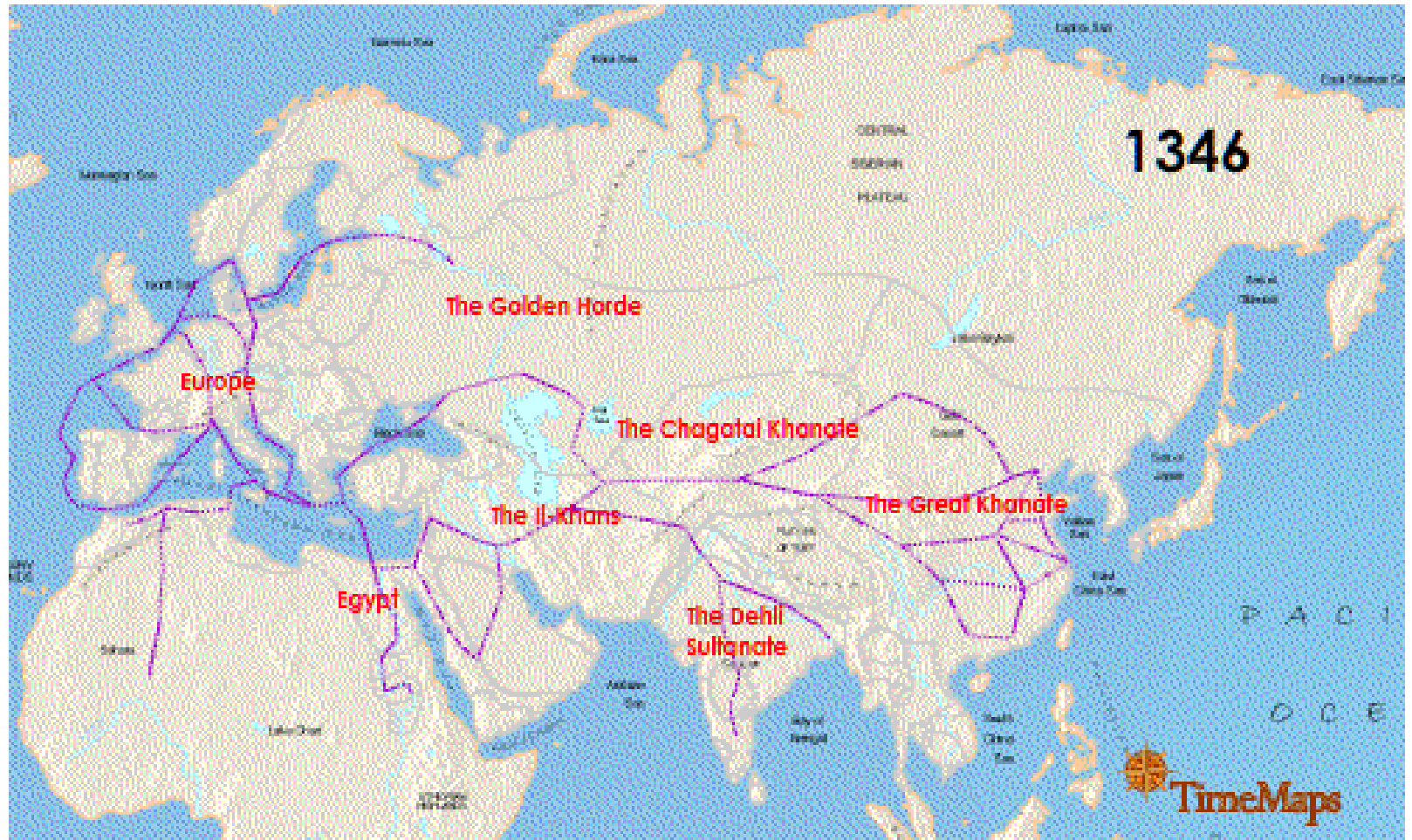
- **Βουβωνική:** περίοδος επώασης 2-6 ημέρες
αδυναμία, υψηλός πυρέτος, λεμφαδενική διόγκωση > βουβωνικοί
λεμφαδένες
- **Πνευμονική:** πυρετός, βήχας, θωρακικό άλγος, δύσπνοια, αιμόπτυση, Shock
- **Σηψαιμική:** πυρετός, ηπατοσπληνομεγαλία, delirium, σπασμοί σε παιδιά,
Shock

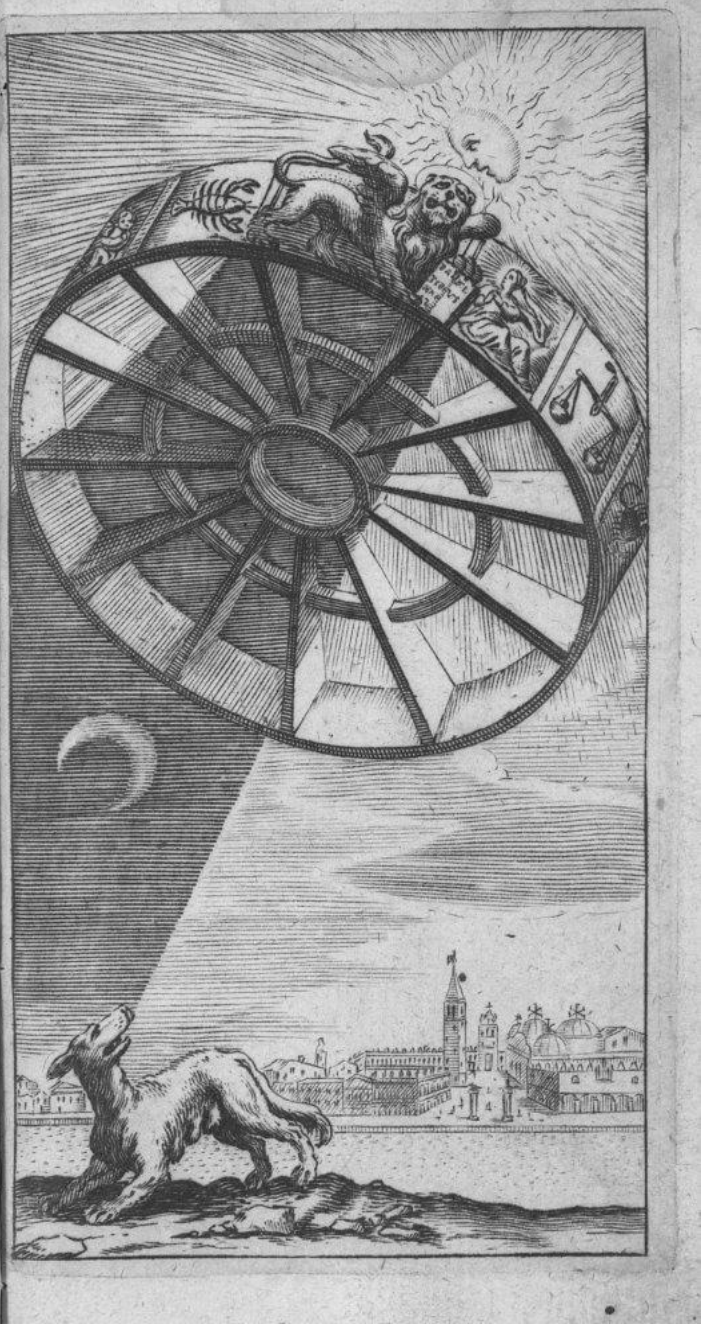
Η πανούκλα του Ιουστινιανού (541-542)

- Αποτελεί την πρώτη επιδημία βουβωνικής πανούκλας
- Σύμφωνα με τον Προκόπιο (500 – 565):
«Οι δύστυχοι άρρωστοι κατέφευγαν σε κάθε είδους ικεσία, χωρίς όμως αποτέλεσμα αφού ξεψυχούσαν μέσα στις ίδιες τις εκκλησίες που είχαν καταφύγει. Και οι θάνατοι ημερησίως ξεπέρασαν κατά 5.000-10.000 τον συνήθη αριθμό».

Μαύρος Θάνατος (1346-1351)

Anatomia della peste: a consolatione principalmente dellà città di Venetia. Venise: G. P. Pinelli, 1657

clxij

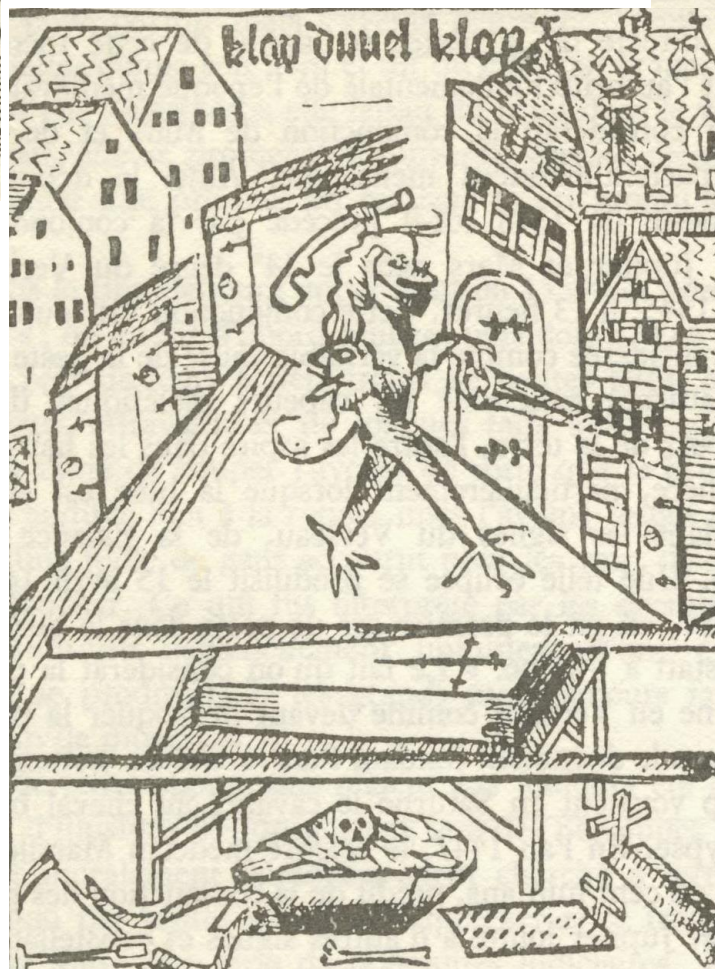
Das Achte Buch /
Das Erste Capitel.
Von dem Sal Solis.

Unter naß/ trocken/ heiß vnd kalt/
Wie sîr vnd flüchtig hab ein gestalt/
Vermerk bey Man vnd Weibs figur/
Weiß ist der/ der erkenn d'Natur.

Vom Wasser das aus Gold bereit /
Wie Archidoxa dich bescheide /
Dier teil/ dasselbig digerier
Halb ein/ vnd darnach distillier

Durch

THURNHEISSER, Leonhart. Quinta essentia.
Leipzig : H. Steinmann, 1574

- Να πως περιγράφει την εμφάνιση της αρρώστιας στη Σικελία ο φραγκισκανός μοναχός Michele da Piazza : « Στις αρχές Οκτωβρίου του 1347, δύο γενοβέζικες γαλέρες κυνηγημένες από την Οργή του Θεού – εξαιτίας των εγκληματικών τους πράξεων – μπήκαν στο λιμάνι της Μεσσήνης.
- Οι Γενοβέζοι κουβαλούσαν πάνω τους μια τόσο μεταδοτική αρρώστια που όσοι είχαν την ατυχία να τους μιλήσουν την κολλούσαν αμέσως χωρίς γιατρεία...Τους έπιαναν σφοδροί πόνοι και οι δυνάμεις τους , τους εγκατέλειπαν. Σε λίγο χρόνο εμφανιζόταν στον μηρό ή στο πάνω μέρος του βραχίονα ένας βουβώνας μεγέθους φακής που ο κόσμος τον αποκαλεί βουβώνα της φωτιάς. Το απόστημα αυτό μόλυνε ολόκληρο τον ανθρώπινο οργανισμό ούτως ώστε ο άρρωστος ξερνούσε αίμα...’Όταν οι Μεσσήνιοι κατάλαβαν ότι η αρρώστια οφειλόταν στους Γενοβέζους τους έδιωξαν αμέσως.
- Η αρρώστια όμως έμεινε. **Οι άνθρωποι αλληλομισήθηκαν** τόσο που σε περίπτωση που ένα παιδί αρρώσταινε ο πατέρας του το άφηνε αβοήθητο. ’Αν όμως το πλησίαζε κολλούσε και πέθαινε μέσα σε τρεις ημέρες μαζί με τους συγκατοίκους του και τα κατοικίδια ζώα...Τα θύματα πέθαιναν ακοινώνητα και χωρίς διαθήκη αφού ούτε ο παπάς ούτε ο συμβολαιογράφος τολμούσαν να τα πλησιάσουν...’Όσον αφορά στους δομινικανούς μοναχούς, που είχαν το θάρρος να πλησιάσουν τους αρρώστους, κολλούσαν αμέσως και πολλοί πέθαιναν μέσα στο ίδιο το δωμάτιο του **ετοιμοθάνατου...Οι Μεσσήνιοι εγκαταλείποντας την πόλη κατέφυγαν στην Κατάνη** ελπίζοντας να γίνουν καλά με τη βοήθεια της Αγίας Αγάθης, προστάτιδας της Κατάνης. ’Ετσι λοιπόν προοδευτικά η πανούκλα επεκτάθηκε σ’ όλη την Ιταλία »

Η επιδημία πανώλης που ξεσπά τον Μεσαίωνα (1346) και συνεχίζει να προσβάλλει τον πληθυσμό της Ευρώπης υπό μορφή μικρο-επιδημιών κατά την Αναγέννηση αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα μιας **νόσου που θεωρείται αποτέλεσμα θεϊκής τιμωρίας ή σύνδεσης με τον διάβολο.**

Fig. 23. Pestbild, Titelbild zum Pestregimen Magister Philipp Culmachers, in Leipzig gedruckt.

- Ο μαύρος θάνατος , προκαλώντας 40.000.000 θανάτους, επέδρασε **αρνητικά στις οικονομίες των χωρών, στο ηθικό των ανθρώπων** και στα **στρατιωτικά γεγονότα** αφού προκάλεσε περισσότερα θύματα κι από τους ίδιους τους πολέμους. Ευθύνεται επίσης και για τον **αφανισμό** των Εβραίων, κυρίως της Ελβετίας και Γερμανίας, οι οποίοι κατηγορήθηκαν ότι δηλητηρίαζαν τα πηγάδια. Τέλος, υπήρξε αφετηρία μίας μόνιμης παρουσίας της πανούκλας στην Ευρώπη που κράτησε μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα.

Καραντίνα

Dubrovnik(Republic of Ragusa)

Ο όρος **καραντίνα** αποτελεί κατάλοιπο των υγειονομικών μέτρων που είχαν ληφθεί στη μικρή Δημοκρατία της Ραγκούζας. Εκεί είχε κατασκευαστεί μια αποβάθρα σε μεγάλη απόσταση από την πόλη και το λιμάνι της. Οι ταξιδιώτες ήταν υποχρεωμένοι να αποβιβάζονται εκεί και να περιμένουν, παρακολουθούμενοι, επί σαράντα ημέρες (*quarantina, quarantaine*).

Η πανούκλα της Λυών, 1544

- ✓ Δημιουργία γραφείων Υγείας
- ✓ Υποχρεωτική δήλωση κρουσμάτων
- ✓ Δημιουργία νοσοκομείων πανούκλας
- ✓ Καραντίνα εμπορευμάτων
- ✓ Καθιέρωση ταξιδιωτικού πιστοποιητικού

NOUS JACQUES FRANCHISCOU & MATHIEU BARRIGUE:
 PIERRE DE SAINT JACQUES, & PIERRE YCARD
 Eschevins, Protecteurs & Deffenseurs des Privileges, Franchises & Libertez de la Ville
 & Cité de Marseille : Certifions que

*Jacques Core est malade part de la
 Ville au foy vaissant appelé le morfond Com. Vry. a son paque & Trans. Vry
 marinier, haut d'ore autout pour aller au faure & grace de son passage*

Et parce que graces à Dieu la santé est tres-bonne audit Marseille sans aucun doute de peste, ni autre maladie contagieuse,
 vous prions & requerons le laisser seurement passer, aller & revenir, sejourner & negocier, sans donner ou permettre
 estre donné aucun trouble ni empeschement : En témoin dequoy avons signé ces Presentes de nos propres mains, fait
 signer le Secretaire de ladite Ville, mettre & apposé le Cachet & Armoirie d'icelle accoustumé. Donné à Marseille
 le Vingt-Vuict jour de novembre mil six cens soixante-dix-neuf.

Par mesdits Seigneurs,
Jean de Saint Jacques

M. Barrigue & Co

Ιπποκράτης (460-377 π.Χ.)

✓ Θεωρία των μiasμάτων = ΕΠΙΔΗΜΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

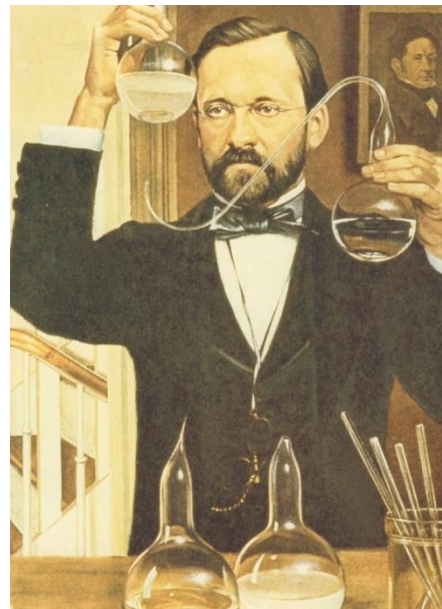
Περί φυσών: ο μολυσμένος από κάποια ανθυγιεινή οσμή ή αναθυμίαση αέρας, που περιέχει κάποιο νοσηρό στοιχείο, το μίasma, θεωρείται το αίτιο των επιδημικών νοσημάτων

tend à la rapprocher de l'une ou de l'autre.

Nous voyons rarement à Londres, durant l'été, de ces vraies inflammations qui cèdent aux saignées, au petit-lait, au nitre seul : on y voit plus communément quelque miasme putride apporté de quelque prison, d'un hôpital, ou d'une chambre de malade, ou d'un

Louis Pasteur (1822-1895)

Robert Koch (1842-1910)

Grant W. Recherches sur les fièvres. Picot, Montpellier, 1821

Στο έργο του «Contro alla peste» ο Ιταλός ουμανιστής φιλόσοφος Marsilio Ficino (1433-1499) αναφέρεται σε «**δηλητηριώδεις δυσωδίες**» και τις **συνδέει με την εμφάνιση της πανώλης** ενώ οι συγγραφείς του 16ου αιώνα αποδίδουν τη νόσο στον θυμό του Θεού προς τους αμαρτωλούς.

Τα **αρώματα** φαίνεται να παρέχουν **προστατευτικές ιδιότητες κατά των ασθενειών και της μαγείας**.

Στο έργο του «Singuliers secrets et secours contre la peste» (1562) ο ιατρός Antoine Mizauld (1520-1578) δίνει **πρακτικές συμβουλές για την αντιμετώπιση της πανώλης** και μεταξύ άλλων συμβουλεύει: «να καίτε πρωί και βράδυ αρωματικά φυτά, να φοράτε αρώματα, να κρατάτε αρωματικές ουσίες και να καταναλώνετε αρωματικά αντίδοτα». Κάθε πρωί συστήνει την κατανάλωση θηριακής αναμεμιγμένη με 20 φύλλα απήγανου, δυο καρύδια, δυο σύκα, λίγο αλάτι και κρασί.

Στη μαγειρική, ο συνδυασμός: σκόρδου- κρεμμυδιού και θυμαριού-δάφνης κυριαρχεί στις συνταγές

Η πανώλη της Ρώμης, 1656

Pommes d'ambre ή pomanders

- 1348 και αρχικά περιείχαν κεχριμπάρι (θερμό και ξηρό σύμφωνα με την χυμοπαθολογία)
- σχεδιάστηκαν ώστε να κρατούν τα αρώματα ορισμένων βοτάνων και υλικών (δεντρολίβανο, μόσχος και γαρίφαλα) που θεωρούσαν ότι είχαν **φαρμακευτικές ιδιότητες και προστάτευαν από τις λοιμώξεις** και τον μολυσμένο αέρα. Οι άνδρες τα φορούσαν κρεμασμένα από μια αλυσίδα γύρω από το λαιμό τους, ενώ οι γυναίκες τα έδεναν στις ζώνες τους.

Πορträίτο της Clarissa Strozzi (1542), Le Titien

Η πανούκλα των Παρισίων, 1619

Charles de Lorme (1584-1678)

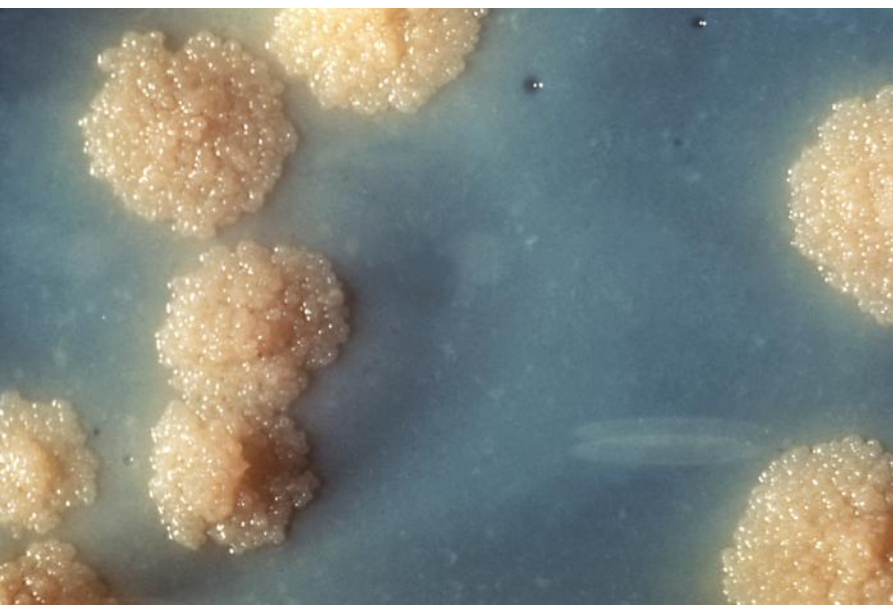
Medico Della Peste

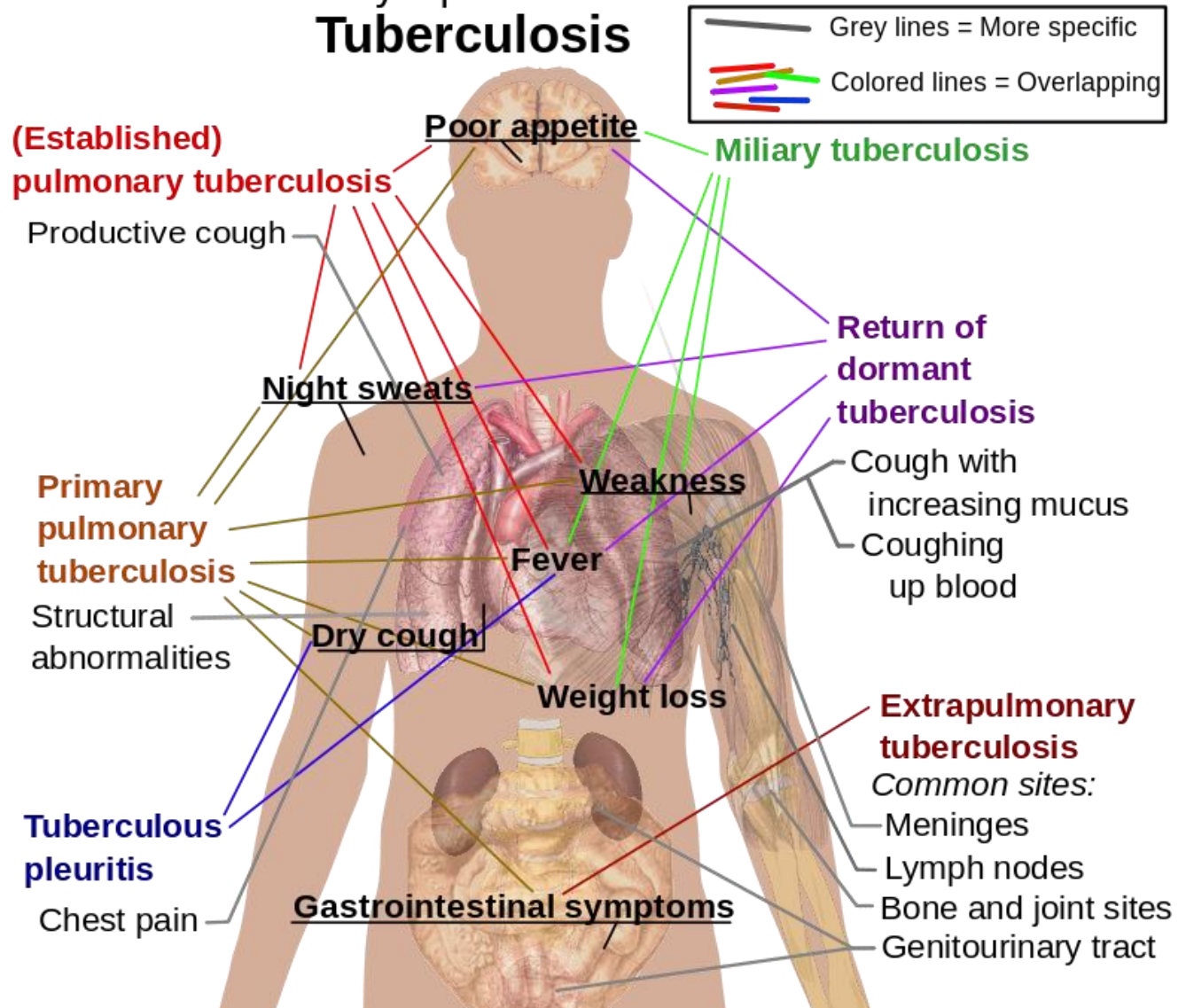
Η φυματίωση

μυκοβακτήριο της φυματίωσης

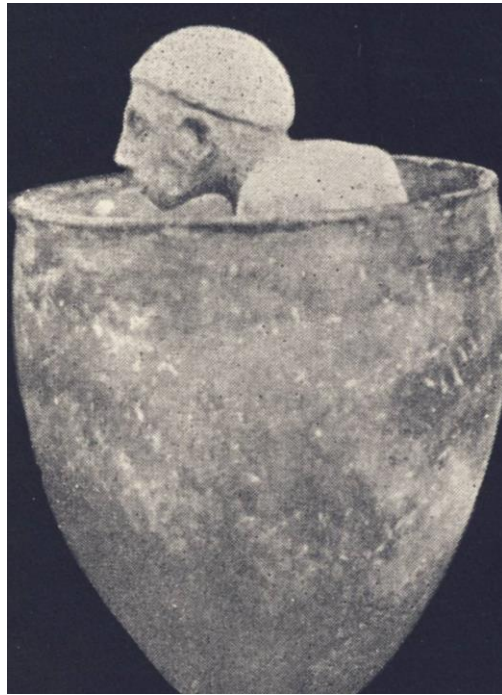
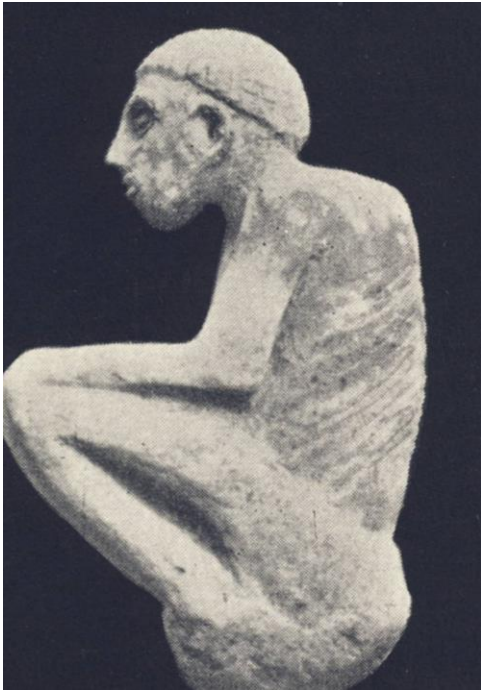
- Η φυματίωση προσβάλλει συνήθως τον πνεύμονα, αλλά μπορεί να επηρεάσει και άλλα μέρη του σώματος.
- Οι περισσότερες λοιμώξεις είναι ασυμπτωματικές και λανθάνουσες. Όμως 1:10 λοιμώξεις σε λανθάνουσα μορφή εξελίσσεται σε ενεργό νόσο.
- Εφόσον η φυματίωση δεν αντιμετωπιστεί, αποβαίνει μοιραία στο 50% των ανθρώπων που έχουν μολυνθεί.

Symptoms of Tuberculosis

Νόσος του Pott

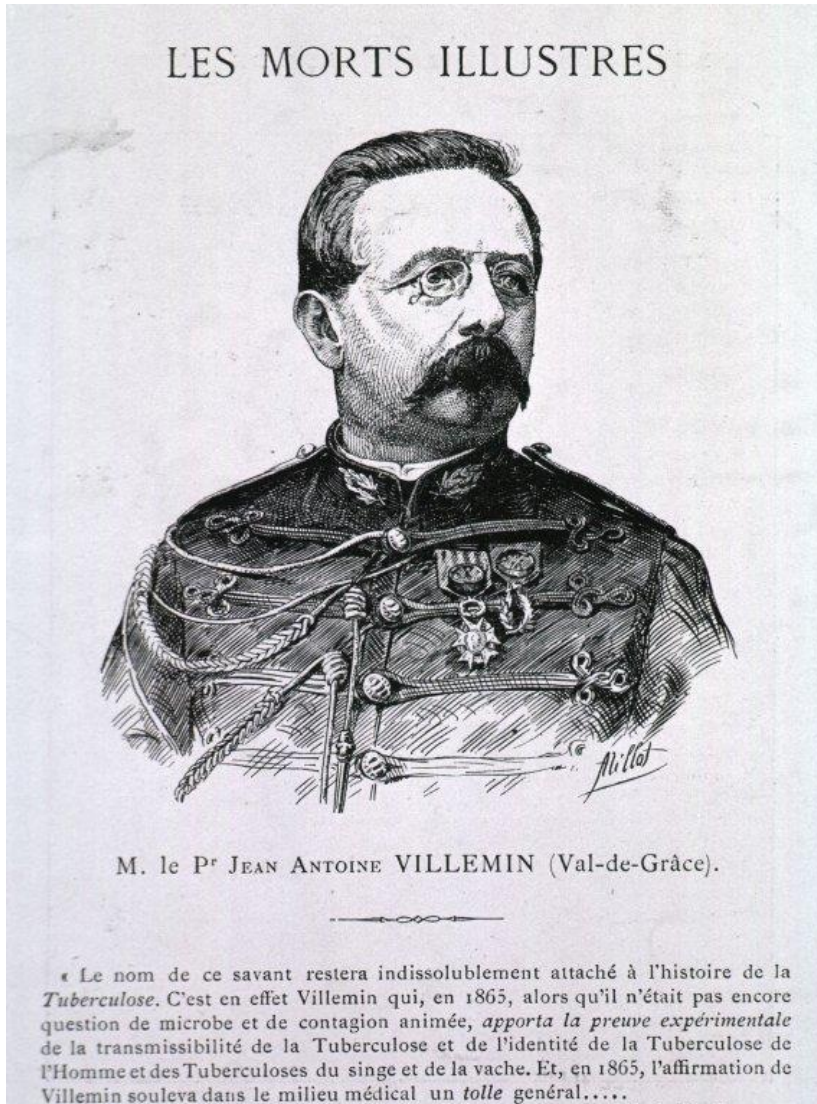
- φθίσις < φθίω / φθίνω → φθισικός, φθισιατρείο
- Τη φυματίωση περιγράφει ο Ιπποκράτης (460- 370 π.Χ.) ως φθίση ή φθόη

Girolamo Fracastoro (1478-1553)

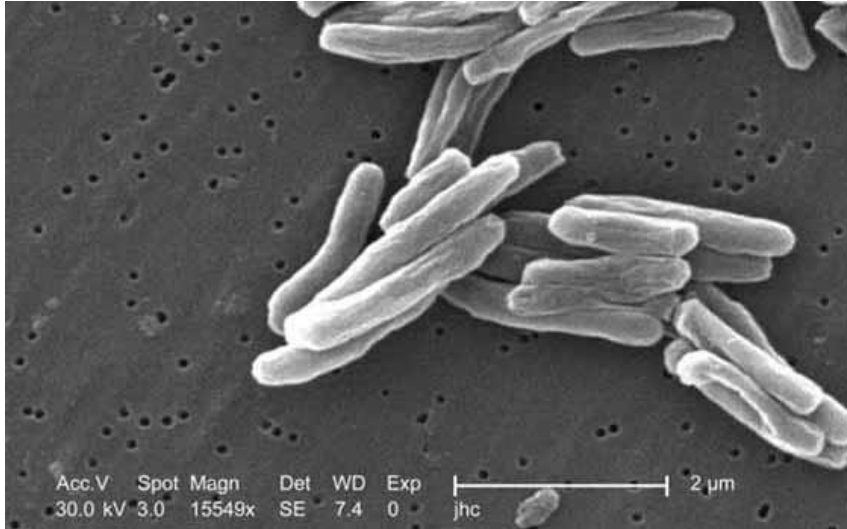
- η φθίση μεταδιδόταν από έναν άορατο μικροοργανισμό συνήθως με άμεση μετάδοση ή από τις εκκρίσεις του ασθενή.
- Λανθασμένα πίστευε ότι η **νόσος είχε κληρονομικό χαρακτήρα** και ότι μπορούσε να επιβιώσει για δύο ή τρία χρόνια στα ενδύματα.

Jean Antoine Villemin (1827-1892)

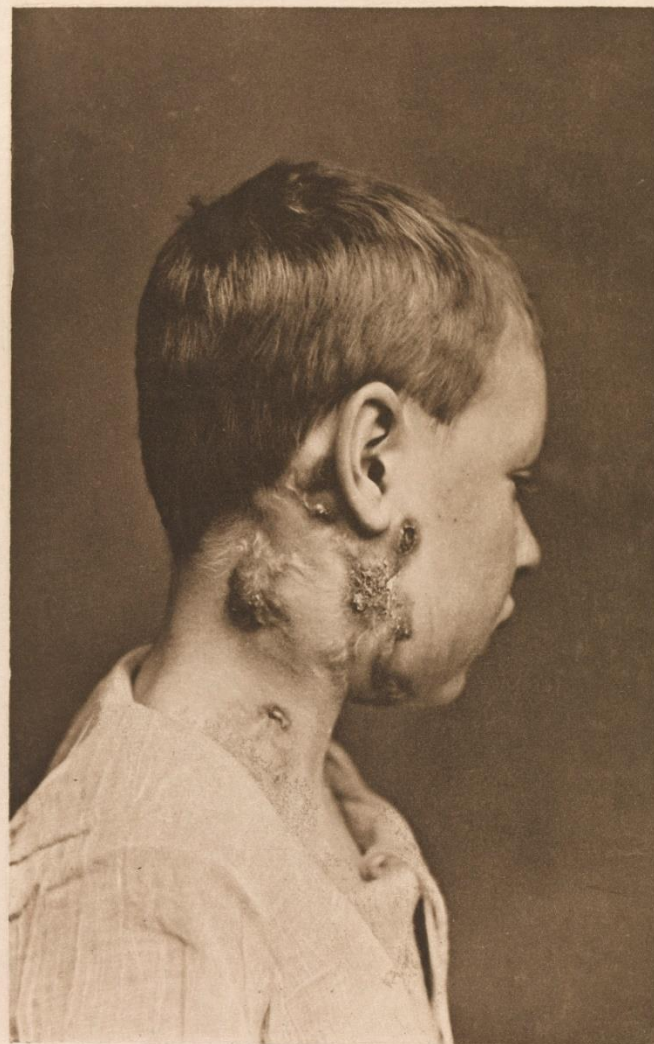
- καταρρίπτει τη θεωρία περί κληρονομικότητας της νόσου.
- αναφέρει ότι η φυματίωση είναι μεταδιδόμενο νόσημα που μπορεί να ενοφθαλμιστεί στα ζώα.

Robert Koch (1842-1910)

SCROFULA

Dawson, Ph. Sc.

SCROFULA.

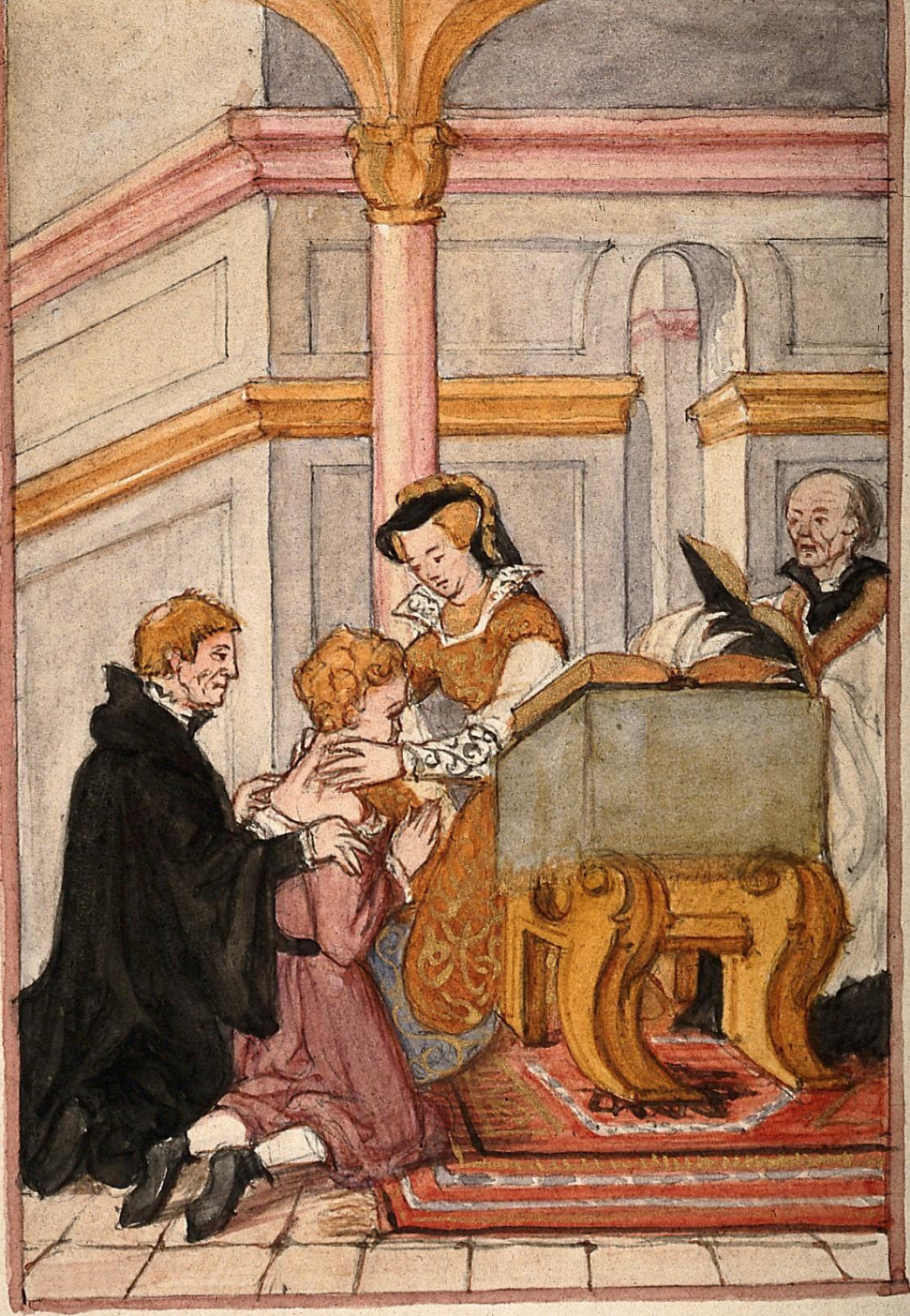

p ar l'unges l'anguir e encedue. ne femme iofne e bele
 a s'mres uout ia ke despedue s'uz la goue oit esronele
 s'aceut sucurs ia de mort. e point auer garsim
 f'ors s'ulement de deu du cels. ar art d'ume s'iden nun
 o'urrit desire. mais ne puet. e p'urrit li fane la buche
 p'ar murren. par deus uel uent. i'rois la garsit filatuche

REPRESENTATION AV NATVREL, COMME LE ROY TRES.CHRESTIEN
HENRY III. ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE TOVCHE LES ESCROVELLES

The Royal Gift of Healing

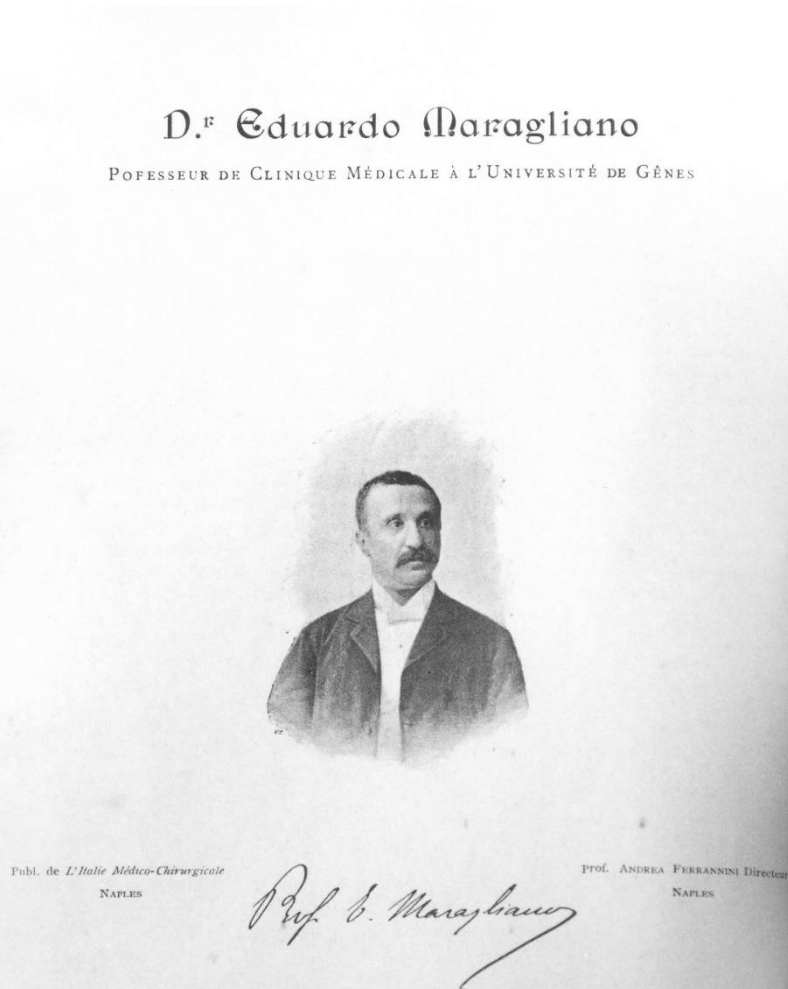

Η Τελετή Στέψης του Βασιλιά Καρόλου Ι΄ της Γαλλίας(1757-1836)

Edoardo Maragliano (1849-1940)

- παρασκεύασε το πρώτο αντιφυματικό εμβόλιο από νεκρά μυκοβακτηρίδια

MONACO

LUTTE CONTRE LA TUBERCULOSE

1996

8,00

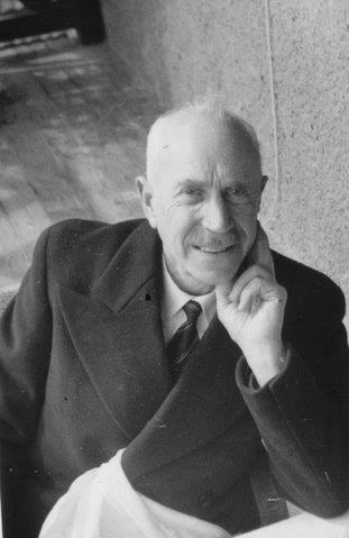
DECOUVERTE DU VACCIN B.C.G. (1921)

CROIX-ROUGE MONÉGASQUE

C. Guérin & A. Calmette

P. LAMBERT

ITVF

Charles Mantoux (1877-1947)

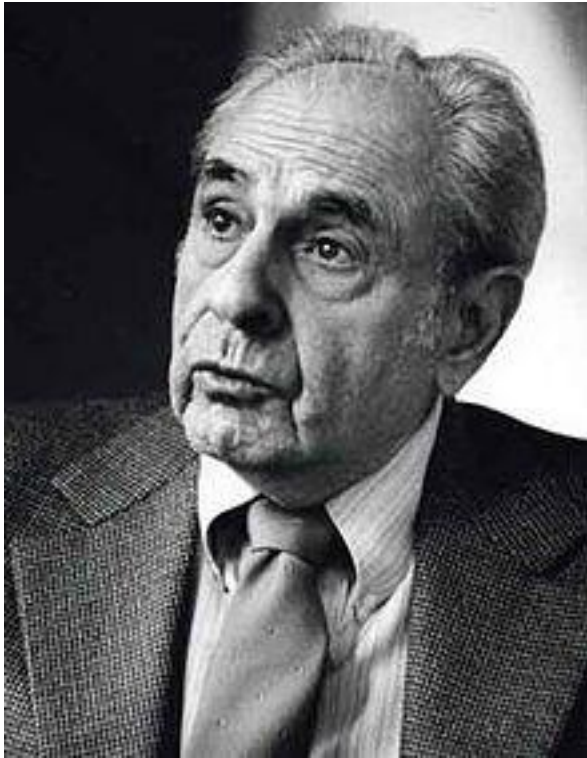
Mantoux C. *L'intradermo-réaction à la tuberculine et son interprétation clinique*. Presse Méd 1910;10-3.

- **δερμοαντίδραση Mantoux** : Είναι ένα δερματικό τεστ
 - ενδοδερμική ένεση μικρής ποσότητας φυματινικής πρωτεΐνης και η αντίδραση στο τεστ διαβάζεται μετά από 2-3 ημέρες.
 - Θετική δερμοαντίδραση Mantoux σημαίνει ότι έχω μολυνθεί με το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης σε κάποια φάση της ζωής μου, **δεν σημαίνει όμως ότι νοσώ**.

1943: η ανακάλυψη της στρεπτομυκίνης

Albert Israel Schatz
(1920 –2005)

Selman Abraham Waksman
(1888 –1973)

Table 3. The recommended strengths of fixed-dose combination formulations of essential anti-tuberculosis drugs (from ref. 49)

Drug	Forms	Strengths ^a
Daily use		
Rifampicin + isoniazid + pyrazinamide + ethambutol	Tablet	R 150 mg + H 75 mg + Z 400 mg + E 275 mg
Rifampicin + isoniazid + pyrazinamide	Tablet	R 150 mg + H 75 mg + Z 400 mg R 60 mg + H 30 mg + Z 150 mg (paediatric) ^b
Rifampicin + isoniazid	Tablet	R 300 mg + H 150 mg R 150 mg + H 75 mg R 60 mg + H 30 mg (paediatric) ^b
Isoniazid + ethambutol	Tablet	H 150 mg + E 400 mg
Thioacetazone + isoniazid	Tablet	T 50 mg + H 100 mg T 150 mg + H 300 mg
Intermittent use (3 times weekly)		
Rifampicin + isoniazid + pyrazinamide	Tablet	R 150 mg + H 150 mg + Z 500 mg
Rifampicin + isoniazid	Tablet	R 150 mg + H 150 mg R 60 mg + H 60 mg (paediatric) ^b

^a E = ethambutol, H = isoniazid, R = rifampicin, S = streptomycin, T = thioacetazone, Z = pyrazinamide.

^b Dispersible form preferred.

PREVENT DISEASE

**CARELESS
SPITTING, COUGHING, SNEEZING,
SPREAD INFLUENZA
and TUBERCULOSIS**

RENSSELAER COUNTY TUBERCULOSIS ASSOCIATION, TROY, N. Y.

- Η φυματίωση προκάλεσε μια γενικευμένη ανησυχία του κοινού και της ιατρικής κοινότητας κατά τον 19ο και πρώιμο 20ο αιώνα
- Το 1815, ένας στους τέσσερις θανάτους στην Αγγλία οφειλόταν στην φυματίωση.
- Μέχρι το 1918, ένας στους έξι θανάτους στην Γαλλία οφειλόταν στην φυματίωση.
- Στην Αγγλία ήδη από 1880 κάθε νέο κρούσμα δηλώνονταν υποχρεωτικά

- σανατόριο (**sanatorium**) ορίζεται το θεραπευτικό ίδρυμα ευρισκόμενο σε εξοχική τοποθεσία, το οποίο προορίζεται για τη νοσηλεία και θεραπεία των διαφόρων μορφών φυματίωσης, καθώς και ορισμένων μη φυματιωδών χρόνιων παθήσεων.
- το 1902 ιδρύθηκε το πρώτο σανατόριο «Σωτηρία», με πρωτοβουλία της Σοφίας Σλήμαν και της Ιεράς Μονής «Πετράκη», υπό την προστασία της τότε Βασίλισσας Όλγας

Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Ὁ ἀρχαῖος Καραμανλὶς ἰατρὸς ὄντας ἐπὶ ἀληθῆ ἀνακατασκευαίῳ καὶ ἀνακατασκευαίῳ ἀνακατασκευαίῳ ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ κοινῆς τῆς γῆς ἀνακατασκευαίῳ καὶ ἀνακατασκευαίῳ τὸ ἐν Ἡλλάδι Σανατορίον ἀπὸ τοῦ 1900. Τὸ Σανατορίον τὸ ἐν τῇ γῆς, ἐπὶ τῇ γῆς, ἐπὶ τῇ γῆς καὶ μόνον ἐν τῇ γῆς.

ΣΑΝΑΤΟΡΙΟΝ

Ἡ "ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ὄρυθῆν εἰς ὕψος 1406 μέ-
τρων ἐπὶ τοῦ ὁριζήσαντος Πη-
γίου

ΠΡΟΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ

ΤΩΝ ΣΤΗΘΙΚΩΝ ΝΟΣΩΝ

επιτελεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος κατὰ τὸ
ὑπάρχον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὁμοίων θερα-
πειῶν.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ :

Γ. Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ἰατρὸς, διαμένων ἐν τῷ Σανατορίῳ

Τριμὰ νοσηλαίῳ

Α' θέσις δραχ. 11. Β' θέσις
δραχ. 9.

Διὰ δωμάτιον, ἰατρικὴν περίθαλψιν, ὑπη-
ρίαν, 5 γεύματα, φωτισμὸν, θέρμανσιν, ἐ-
πιμετρίαν.

Διὰ πλείονας πληροφορίας καὶ εἰσαγω-
γῆν ἀσθενῶν ἀπευθυντέον πρὸς τὸν κ.
Γ. Καραμανλὴν ἰατρὸν καὶ δευ-
ντὴν τοῦ Σανατορίου εἰς Πη-
γίον Ἑλλάδος.

Η φυματίωση θεωρήθηκε :

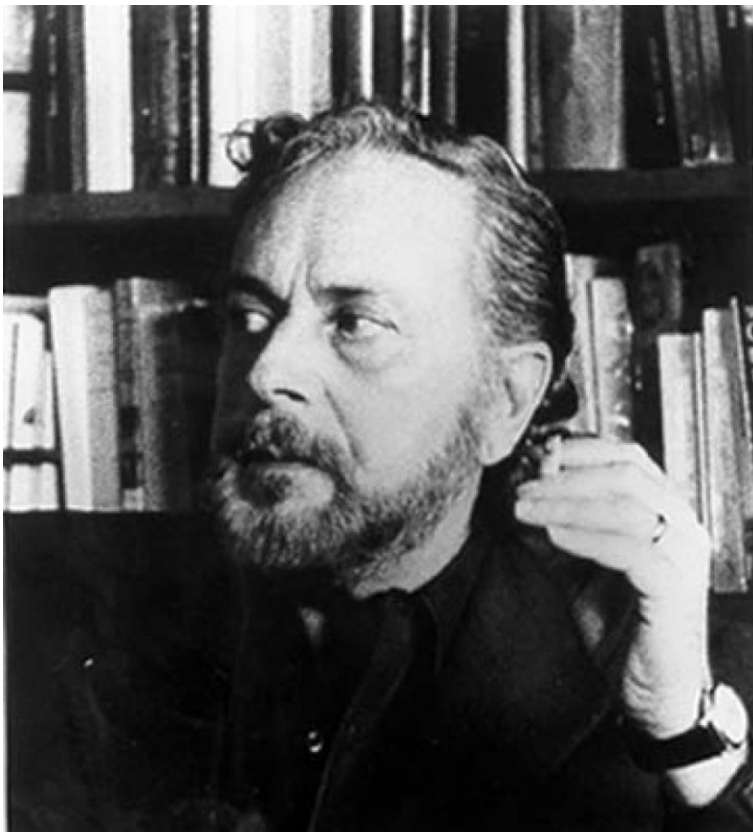
1. η παραλλαγή της αρρώστιας του έρωτα ή του υπερβολικού πάθους → η νόσος των θυμάτων, των ευαίσθητων, των παθητικών → ρομαντισμός «Φαίνομαι χλωμός. Θα ήθελα να πεθάνω από φυματίωση γιατί τότε όλες οι γυναίκες θα 'λεγαν: κοίτα αυτό το φτωχό Βύρωνα πόσο ενδιαφέρον τύπος φαίνεται ενώ πεθαίνει»

2. Συνώνυμο της μελαγχολίας

3. Συνδέθηκε με την δημιουργικότητα

4. Μποέμικη ζωή → αιτία για εξορία και ταξίδια

Γιάννης Ρίτσος
(1909 - 1990)

Μαρία Πολυδούρη
(1902-1930)

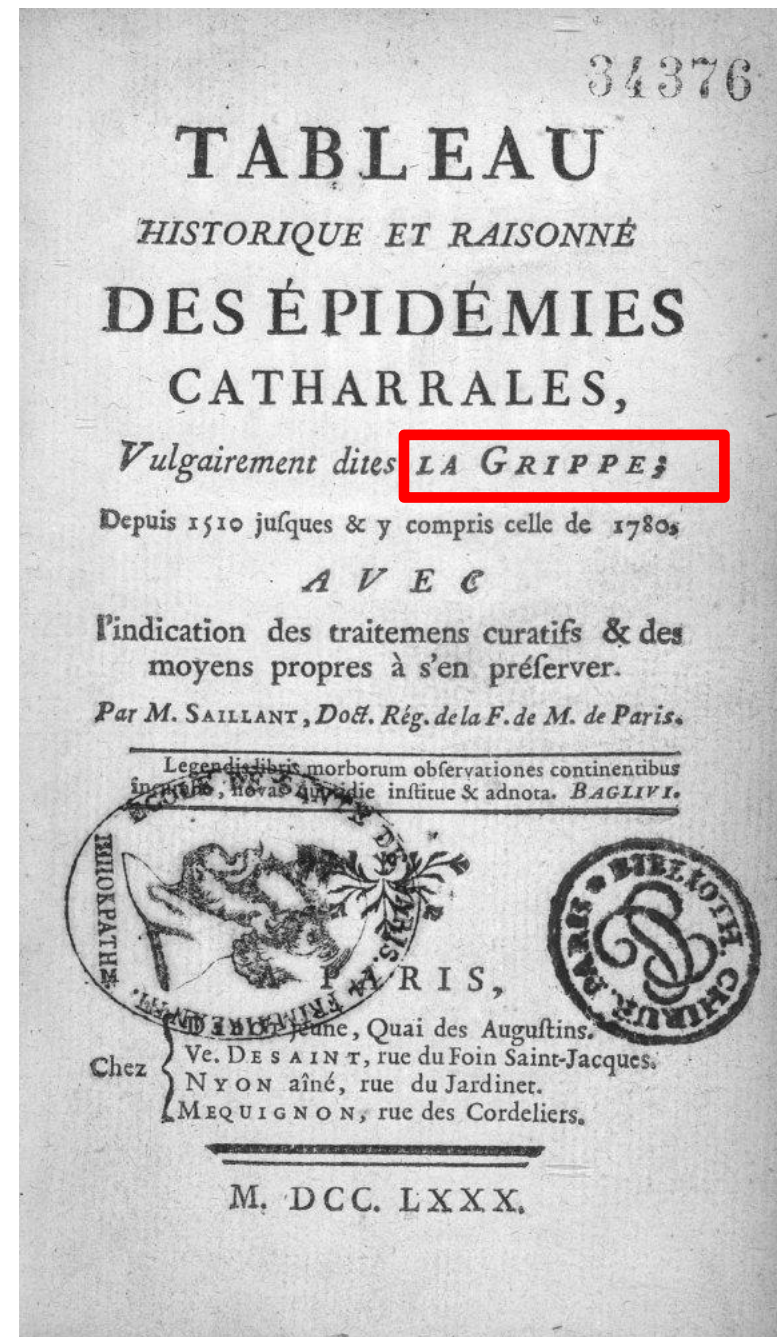
Marie Duplessis (1824-1847)

La Dame aux camélias

Η ισπανική γρίπη

- Ο όρος «**γρίπη**» (γρίππη) προέρχεται από το γαλλικό ρήμα «**gripper**» που σημαίνει «αδράχνω» (αρπάζω, πιάνω βίαια) για να περιγράψει την αιφνίδια έναρξη των συμπτωμάτων της νόσου. Ο όρος αναφέρεται για πρώτη φορά στην Γαλλία τον 18ο αιώνα, κατά τη διάρκεια της επιδημίας γρίπης του 1742.
- Την ίδια περίοδο οι Ιταλοί ονόμασαν την νόσο «**influenza**» από την μεσαιωνική λατινική λέξη «**influentia**» (**επιρροή**), όρος που χρησιμοποιείται από τον 14ο αιώνα στην Ιταλία για να αποδώσει την επιρροή **των άστρων στην εξέλιξη των λοιμωδών νόσων**, στα πλαίσια της επικρατούσας αστρολογικής ιατρικής. Μεταγενέστερα η εμφάνιση της γρίπης συνδέθηκε με τον ψυχρό καιρό (influenza di freddo= επιρροή από το κρύο). Οι **Αγγλοσάξονες υιοθέτησαν τον όρο «influenza» αλλά επικράτησε η συντομογραφία «flu».**

- Η πρώτη πανδημία γρίπης εμφανίστηκε το 1173 στην Ευρώπη ενώ δυο επιδημίες καταγράφηκαν τον 14ο αιώνα, τρείς τον 15ο αιώνα και τέσσερις τον 16ο αιώνα και 17ο αιώνα.
- Το 1658 ο άγγλος ιατρός και ανατόμος Thomas Willis (1621–1675) περιγράφει την συμπτωματολογία της νόσου: βήχας, απόχρεμψη, κυνάγχη, καταρροή, πυρετός, αδυναμία και μυαλγία. Παράλληλα, επισημαίνει τον επιδημικό της χαρακτήρα, την αιφνίδια έναρξη των συμπτωμάτων και την ταυτόχρονη εμφάνιση μεγάλου αριθμού περιστατικών.
- Τον 19ο αιώνα καταγράφονται τέσσερις πανδημίες.

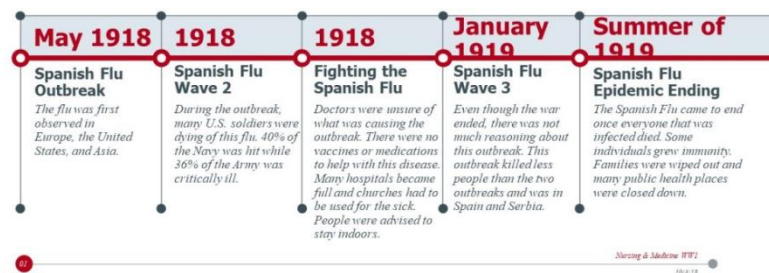
- Η νόσος λέγεται πως ξεκίνησε από την **Άπω Ανατολή** και οφείλεται σε **ιό της γρίπης A (type A influenza) / H1N1**, ωστόσο τα πρώτα κρούσματα εμφανίστηκαν τον **Απρίλιο του 1918** στον **βρετανικό στρατό που βρισκόταν στα βόρεια της Γαλλίας** και από εκεί εξαπλώθηκε στα συμμαχικά στρατεύματα στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α.

- Εκείνη την περίοδο επικρατούσε **αυστηρή λογοκρισία** στον έντυπο Τύπο των εμπλεκομένων στον πόλεμο κρατών, σε μια προσπάθεια να **κρατήσουν υψηλό το ηθικό του στρατεύματος** και έτσι οι πρώτες αναφορές για την γρίπη γίνονται από τις **εφημερίδες της ουδέτερης Ισπανίας**. Έκτοτε, η συγκεκριμένη πανδημία γρίπης φέρει την ονομασία «**Ισπανική**».

The Spanish Flu Timeline

Nursing & Medicine WWI

Η **θνησιμότητα** υπολογίζεται σε περισσότερο από **50 εκατομμύρια** και έπληξε κυρίως νεαρά άτομα ηλικίας **20-40 ετών**.

An adequate and well-balanced diet forms an essential part in the treatment of all anæmias—i.e., a diet containing fresh red meat, green vegetables, fresh fruit, milk, and butter.

Transfusion

Hæmopoietic substances are often given to other anæmias than those dependent upon a deficiency of such factors. There is no evidence that they are of any value, and they are often only an unjustified expense. Such anæmias may be benefited by blood transfusions. Transfused blood may apparently act in two ways. It may supply sufficient blood to enable the patient to carry on for a week or fortnight but then has to be repeated as in aplastic anæmia. Transfusion also appears in some instances to stimulate hæmopoiesis. At present it is impossible to predict when this will occur. Provided adequate steps are taken to transfuse compatible blood there are, I believe, no contra-indications to transfusion. I have seen many patients benefited, and only one instance in which transfusion could possibly be said to have shortened life. It is always worthy of trial in anæmias which fail to respond to other treatment. Direct matching of the blood is essential, especially in patients who have been frequently transfused.

Splenectomy

The value of splenectomy in anæmia is as controversial as that of transfusion. It is of undoubted value in acholuric jaundice, and gives at least temporary relief in idiopathic purpura. Its value in early cases of splenic anæmia is less certain. In a certain proportion of patients it appears to cause amelioration of symptoms. Splenectomy should not be attempted until iron therapy has failed. Idiopathic microcytic anæmia may simulate splenic anæmia. The one responds to iron the other does not. This affords an excellent example of the value of carefully controlled treatment in the diagnosis of anæmias.

A VIRUS OBTAINED FROM INFLUENZA PATIENTS

By WILSON SMITH, M.D. MANCH.

C. H. ANDREWES, M.D. LOND.

AND

P. P. LAIDLAW, B.CHIR. CAMB., F.R.S.

(From the National Institute for Medical Research,
Farm Laboratories, Mill Hill)

THE epidemic of influenza at the beginning of 1933 afforded an opportunity of making an experimental study of this disease, the results of which are here embodied in a preliminary communication. Throat-washings were obtained from a number of patients as early as possible after the onset of definite symptoms. On the assumption that the ætiological agent of influenza was probably a filtrable virus the throat-washings were filtered before use through a membrane impermeable to bacteria. The filtrates, proved to be bacteriologically sterile, were used in attempts to infect many different species. All such attempts were entirely unsuccessful until the ferret was used and the first success was only secured towards the close of the epidemic.

The initial successful experiment was made with

by intranasal instillation. Both animals became obviously ill on the third day after infection and exhibited symptoms of the characteristic disease which is described below. It was found that the disease could be transmitted either by contact or by direct transference of nasal washings from a sick to a healthy ferret. At this point therefore the work was transferred to the Institute's farm laboratories at Mill Hill, where it could be carried out under the conditions of rigid isolation of individual experimental animals evolved and used by Dunkin and Laidlaw¹ in their work on dog distemper* (1926).

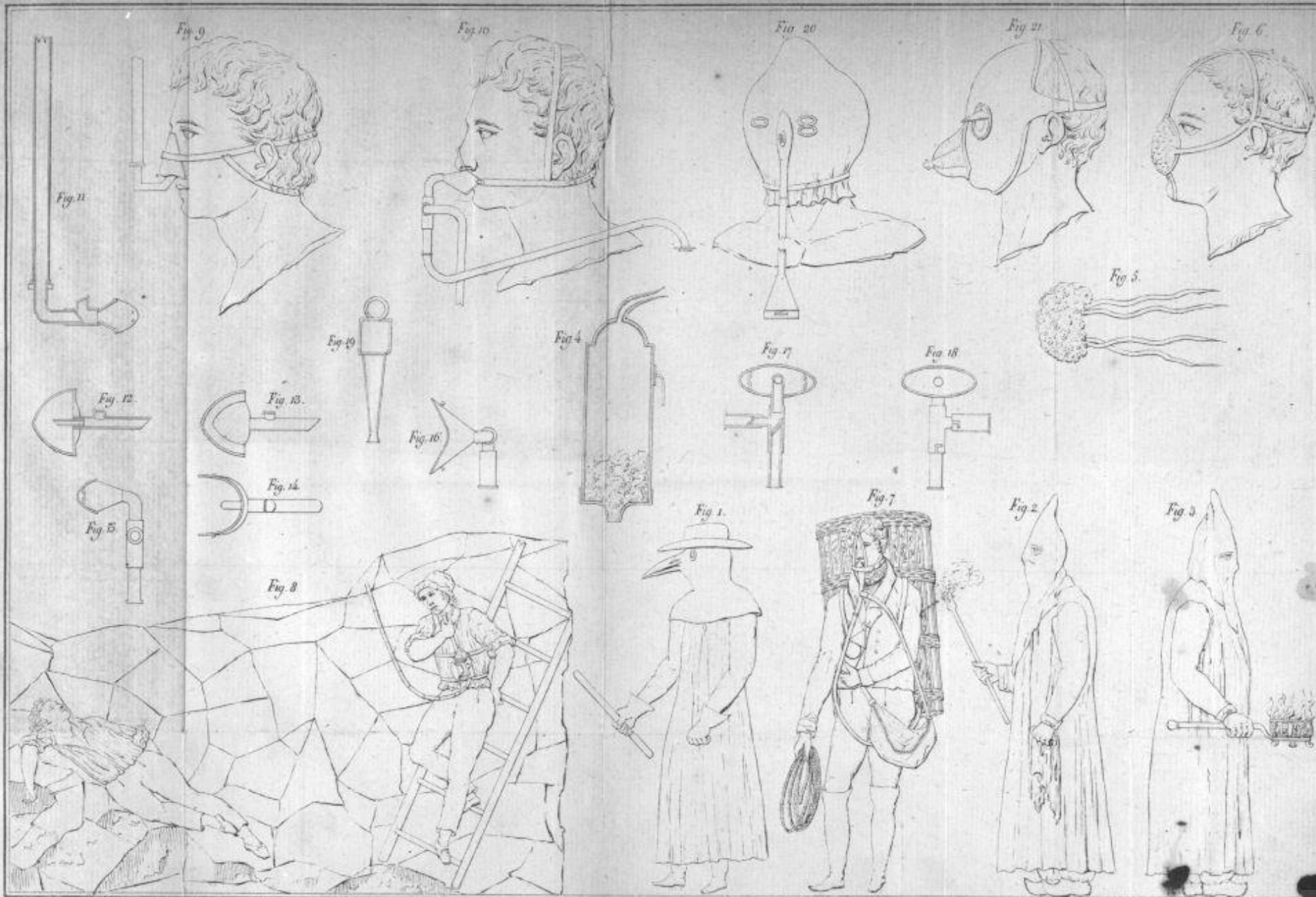
The Disease in Ferrets

The ferret disease is characterised by a two-day incubation period, a diphasic temperature response, symptoms of nasal catarrh and variable systemic disturbances. In the infected animal the temperature rises abruptly about 48 hours after infection, often exceeding 105° F. or even 106° F. It subsides on the third or fourth day only to rise again on the fourth or fifth day. In the course of the next day or two the temperature gradually returns to normal, and in most cases remains thereafter within normal limits.

Coincidentally with the primary rise of temperature the ferret looks ill, is quiet and lethargic, often refuses food, and may show signs of muscular weakness. The catarrhal symptoms usually begin on the third day. The eyes become watery and there is a variable amount of watery discharge from the nose. This nasal discharge at times becomes sticky and may be mucopurulent, thus causing matting of the fur along the edges and at the corners of the nostrils. The animal sneezes frequently, yawns repeatedly, and in many cases breathes partly through the mouth with wheezy or stertorous sounds which clearly indicate a considerable degree of nasal obstruction. Such obstruction rarely accompanies a copious nasal discharge. The tip of the nose is often very pale. The signs of illness may last for only a few days but sometimes continue for ten days, after which the ferret again becomes perfectly normal. There is considerable variation as regards both the temperature response and the intensity and time of appearance of the local symptoms. In a few ferrets a typical diphasic temperature response has occurred without any nasal symptoms, and in one case well-marked symptoms were noted without any elevation of temperature. These animals when tested later were found to be immune. Very occasionally a ferret, a short time after recovery, has had a relapse in which the temperature curve and the symptoms have been similar to those of the primary illness. The disease has never been fatal in the 64 cases observed throughout the full course of the illness. Fig. 1 illustrates the temperature response of a ferret which had a typical attack of the disease, with a relapse.

In ferrets killed during the first and second febrile periods the mucous membrane of the nasal passages shows acute inflammation. Sections across the turbinate bones show, in the soft parts, acute vascular congestion, dilated lymph channels, numerous leucocytes passing out through the epithelium, and serious

* It is essential, when employing ferrets as experimental animals, that all purchased animals be quarantined for 14 days before being brought into use. If this precaution be omitted it is probable that latent distemper infection will, sooner or later, give rise to serious confusion. There is another acute infectious disorder, the ætiology of which is still obscure, which may also give untold worry to the research worker. Neck abscesses may develop in older animals and examination for these is essential if error is to be avoided.

Handeltung des Bauteils.

Leinwand des Bauteils.

Paul Berger (1845-1908)

Το 1897 εισάγει την μάσκα στο χειρουργείο

Le Petit Journal

ADMINISTRATION
81, RUE LAFAYETTE, 81
Les manuscrits ne sont pas rendus
On s'abonne dans toutes
les villes de France et de l'étranger

5 CENT.
22e Année

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ

5 CENT.
Numéro 1.057

ABONNEMENTS

PAR AN 30 FR.
PAR SEMAINE 2 FR. 50
PAR MOIS 1 FR. 25
PAR TRIMESTRE 7 FR. 50
PAR AN 30 FR.
PAR SEMAINE 2 FR. 50
PAR MOIS 1 FR. 25
PAR TRIMESTRE 7 FR. 50
PAR AN 30 FR.

DIMANCHE 19 FÉVRIER 1911

LA PESTE EN MANDCHOURIE

33

LES LONDONIENS PORTENT DES MASQUES POUR SE PRÉSERVER DE LA GRIPPE ESPAGNOLE

CURIEUX ASPECT DES PROMENEURS

Une grave épidémie de variole sévissant à Londres, il y a quelques années, les personnes qui se faisaient vacciner portaient au bras un mince ruban rouge pour n'être pas, autant que possible, bousculées dans la foule. La grippe, dite espagnole, bien qu'elle sévisse jusqu'en Océanie, vient de faire adopter dans la

DANS LE QUARTIER DE PICCADILLY-CIRCUS,

LA MODE NOUVELLE N'ETONNE MÊME PLUS

capitale anglaise une mode bien autrement curieuse : c'est le port du masque respiratoire pour éviter la contagion. Dans les quartiers les plus fréquentés, on voit passer maintenant des dames, des soldats, de graves civils protégés contre le fâcheux et mystérieux microbe, en la plus étrange des mascarades.

LE MASQUE N'EMPÊCHE PAS DE PARLER

LE PLUS CLAIR ET LE MIEUX RENSEIGNÉ DE TOUS LES JOURNAUX MÉDICAUX FRANÇAIS

L'Informateur Médical

Le numéro : 75 centimes

HEBDOMADAIRE ILLUSTRÉ

Dr CRINON, Directeur

ABONNEMENT :

FRANCE, UN AN..... 30 fr.

ÉTRANGER, UN AN..... 75 —

Couple Cheques postaux : PARIS 424-38

DOUZIÈME ANNÉE — N° 490 — 31 DÉCEMBRE 1933

Direction : 111, boulevard Magenta — PARIS (X)

Téléphone Trudaine 62-98

S'adresser pour la Publicité

Aux Bureaux de "L'INFORMATEUR MÉDICAL"

111, boul. Magenta, PARIS

Et à l'AGENCE FRANÇAISE D'ANNONCES

35, rue des Petits-Champs — PARIS

-- L'ACTUALITÉ MÉDICALE DEVANT L'OBJECTIF --

A FIGHT AGAINST INFLUENZA MASKS

San Francisco, Jan. 18.—Representatives of organizations of citizens opposed to the mask-wearing ordinance which was passed as a measure to check influenza, met last night and formed the Anti-Mask League. The announced purpose of the League is to "oppose by all lawful means" the compulsory wearing of masks.

STEADY DECREASE OF FLU IN SAN FRANCISCO

SAN FRANCISCO, Jan. 25.—Influenza cases reported yesterday totalled 85, showing a steady decrease in the epidemic here. Deaths reported numbered 20. Thirty-three arrests were made in violation of the masking ordinance.

Despite the evident benefit of the masks, the anti-mask league, wearing masks, will meet tonight.

ANTI-MASK MEETING

TONIGHT (Saturday) JAN. 25
DREAMLAND RINK

To Protest Against the Unhealthy Mask Ordinance

Extracts will be read from State Board of Health Bulletin showing compulsory mask wearing to be a failure.

Eugene E. Schmitz and other interesting speakers.

Admission Free.

Which Is
75

urgently
and other
h to the
and sub
d of their
s are at
doctors on
distributed
have most

public to
protection
man Brit-

THREE SHOT IN STRUGGLE WITH MASK SLACKER

Blacksmith Strikes Health

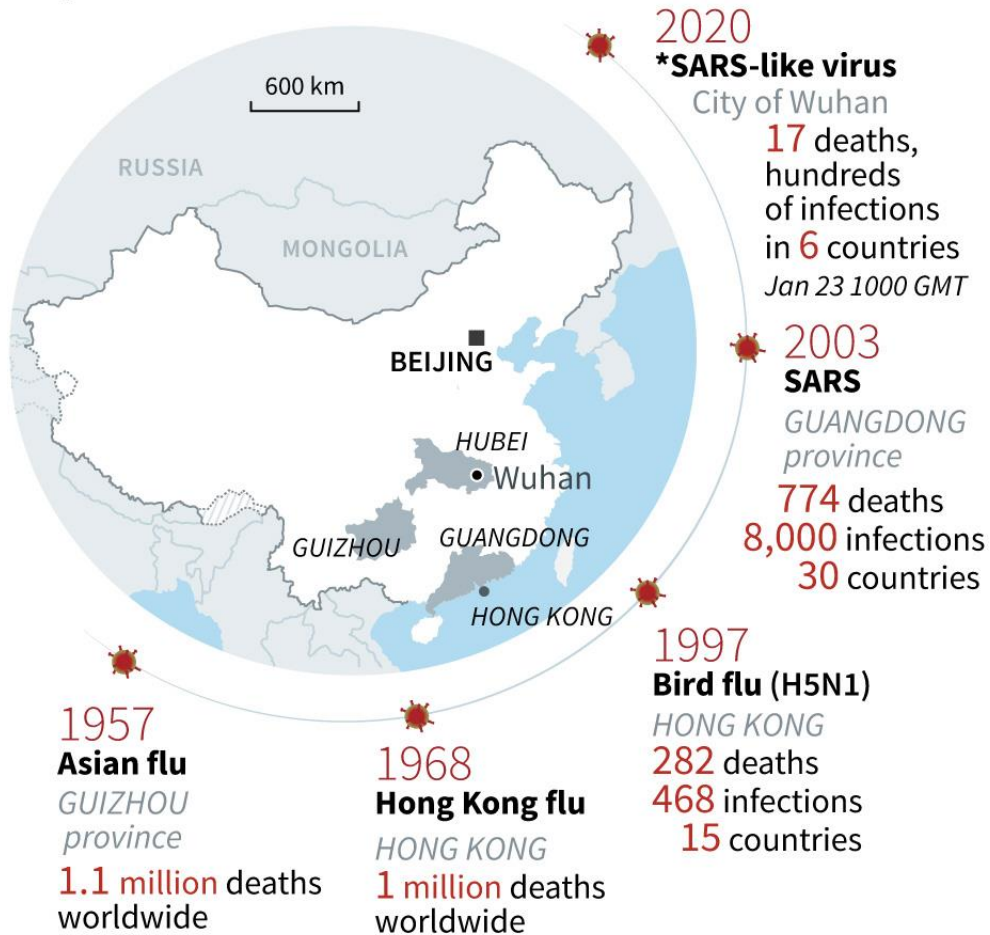
bacteriologi
Medical C
epidemic
ording to
nounced h
test treat
adopted b
was broug
a short w
Secretar
plimented
for eradic
said that t
was not i
surely pro

CLIMA

He stat
men found
respector
important it

- Αμφισβήτηση αποτελεσματικότητας
- Ελευθερία ατόμου

Epidemics in China

*Severe Acute Respiratory Syndrome

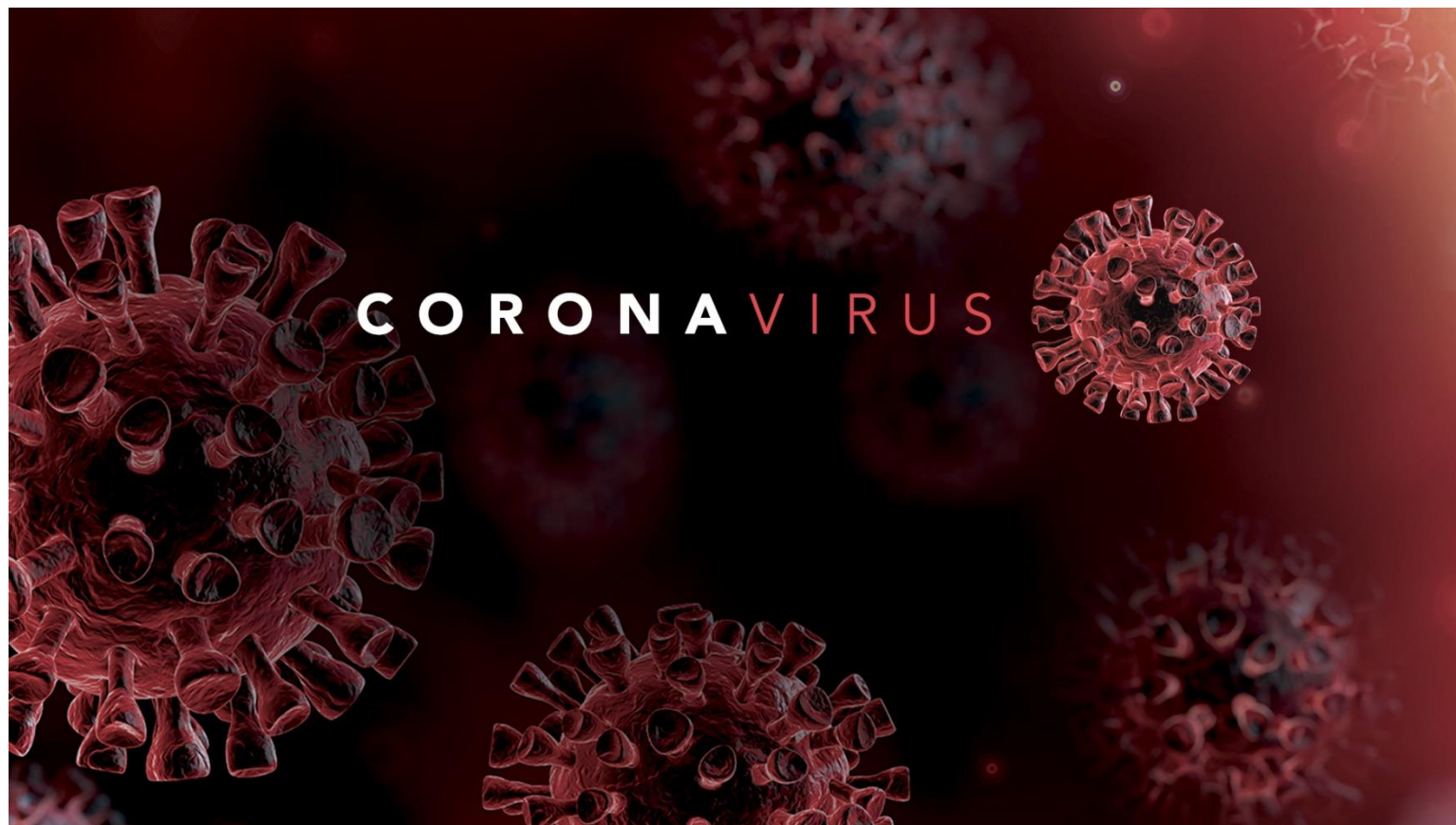
Photo I. — Les délégués de la Mission sanitaire de la Société des Nations et les membres de la Société médico-chirurgicale de l'Ouest-Africain à Dakar (Cliché LATAQUE).

STONER

HONG KONG FLU IS UNAMERICAN!

Catch Something Made in the U.S.A.

Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΘΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

*Σπιναλόγκα 2018: Το στίγμα στην Ιατρική
Παλαιές και Σύγχρονες Αντιλήψεις*

9-12 Ιουλίου 2018
Ελούντα- Σπιναλόγκα

ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

- Της Περιφέρειας Κρήτης
- Του Δήμου Αγίου Νικολάου

Περιφέρεια Κρήτης
Région de Crète

HELLENIC REPUBLIC
National and Kapodistrian
University of Athens

UAM
Universidad Autónoma
de Madrid

UNIVERSITATEA DIN
BUCUREȘTI

**SUMMER
SCHOOL**

SPINALONGA 2023

STIGMA in medicine

A HISTORICAL, ETHICAL AND
SOCIO-ECONOMIC APPROACH

HELLENIC REPUBLIC
National and Kapodistrian
University of Athens

Department of History of Medicine and Medical Ethics

**3-6
JULY
2023**

AGIOS NIKOLAOS
SPINALONGA
CRETE
GREECE

